

182

Nr 12.

Rzecz 10 kwietnia 1920.

3162

Raport 5 l.

Tajne

zmian zasadniczych w nastroju tutejszego narodu i sfer wojskowych w stosunku do państwa polskiego przy pierwszym zetknięciu się nie zauważyłem. Społeczeństwo estońskie porostaje pod wrażeniem korzystnie zawartego pokoju z Rosją, który uważany jest powszechnie za dyplomatyczne zwycięstwo.

Większość miljonów rs. w rękach już otrzymanych, średni miljonów mających nadzieję, oraz koncepcje polityczne i handlowe są punktem wyjścia polityki wewnętrznej obecnego gabinetu, który obecnie rozpoczyna organizacyjny proces odbudowy kraju.

Stanowisko Głównodowodzącego i jego sztab zostały zlikwidowane. Generałowie Laidener i Soots jak donosiliem w depeszy Nr 2 z d. 4 k.m. i w depeszy Nr 3 z d. 10 k.m., uzyskali długoterminowe urlopy. Jest to sprawa czysto formalna związana głównie z potrzebą wypoczynku dla obu generałów. Generał Laidener w sferach inteligencji i wojskowych uważany jest za bohatera narodowego. Prace swego urzędowania miał on wcale trudności nie mogąc często godzić się z wpływami

szeregi lewicy. Gen. Laidenerowi, na prośbę jego
Konstytuantę ofiarowała pobożnie dobro, któ-
rych jednak Laidener nie przyjmie, motywując to
tem iż przedewszystkiem powinno się zająć
przygotować inwalidów wojskowych.

Wstąpienie gen. Laidenera i Soetsa należy
traktować jako czasowe, bowiem organizacja
armii estońskiej bez tych generałów byłaby znacz-
nie utrudniona. Wreszcie spotykaniem się z wyjaś-
nieniami, że obaj generałowie następują gdzieś
winną dla nich w chwili obecnej odpowiednich
stanowisk. Przypuszczam że na stanowisko
polityczne gen. Laidener nie podawałby się z po-
wodu obecnych nastrojów w Konstytuantie i w
Gabinecie zaś stanowiska Prezydenta Republiki
obecnie widna najwyższą bowiem godność
piastuje prezydent Konstytuanty.

Wyniski sprawy wojskowej koncentrują się
obecnie w rękach wiceministra wojny generała
Larki (ministrem jest cywil Hanko). Gen. Larka
b. oficer generalnego sztabu rosyjskiego, jest czo-
wikiem dla nas sympatycznie usposobionym
co możemy już zauważyć na konferencji w
Helsingforsie, cichym, inteligentnym i
wykonalnym o pogodnym i serdecznym charakterze.

Najbliższym pomocnikiem jest szef sztabu
generalnego pułk. Rinck. Ode sztabem jest

on rusofilem, w stosunku do mnie nawet
był bardzo powściągliwy i oschły. Z innymi
wyszymi oficerami dotychczas nie utrzymy-
wał się.

Demobilizacja armii rozpoczęła się. Poroz-
staje w tej chwili na stanie 12 roczników z
których 91, 92 a także więcej od 200 bez wol-
ności po 15^{im} b.m.

Sytuacja na froncie bolszewickim oraz
stosunek do bolszewików dotychczas porządek
m.w. w tej formie w jakiej były podane ra-
widzenia proni. Alasując wiadomości
prosta Bonffata oraz wiadomości z Helsin-
forsu uważam za przesadzone.

Aktualną kwestyą dla nas, na którą
natknęliśmy się na wstępie jest sprawa
Batachawiera. "Kurier" organ jego zwolenni-
ków, podaje stale wiadomości jakoby Bata-
chawier przebywał w Polsce i parokrotnie
podawał, że polskim delegatem wojskowym
do Rewla będzie brat jego brat. Józef Batacho-
wier. Rencelaryja nasza oblegana jest przez
oficerów i ich rodziny b. armii północno-za-
chodniej (Judewicza) w nadziei, że przez
nas można razegnąć się do wojska
polskiego. W sprawianym wystrachu ber-
radnych wyjaśnienia rapierowe jedynie
wersji jakoby Polska werbowała ochotników

podkreśliłam, że mamy armję narodową skon-
pletowaną na prowey mobilizacji niepraw-
dowej wewnątrz kraju. W sprawie Batacho-
wiczu prywatnie oświadczałem że dostat on
podobno pozwolenie przejścia przez terytorjum
Polski, nie wiem jednak o dokład.

Wszystkich b. wojskowych Polaków z
armii obcych postanawialem traktować na-
równi z innymi emigrantami i odsyłać ich
do Konsulatu polskiego. Wyższej robie bę-
dła Polaków formacyj polskich na emigracji
z bieżącym losu zawieszonych tutaj.

Wagarski
Stu

(Bogusławski
rtm.)

ad 3.

Polska zgodzi się na omawianie warunków pokojowych z Rosyjskim rządem Sowieckim tylko w tym wypadku, jeżeli Finlandja zostanie zaproszona do wzięcia udziału w rokowaniach po uprzednim formalnem uznaniu przez Rosję niezaleźności Finlandji.

ad 4.

W razie, gdyby plebiscyt w sprawie przyłączenia Wschodniej Karelji do Finlandji dał wynik dodatni, nowa granica państwa przechodziła by od jeziora Ładoga, wzdłuż rzeki Sijvari do jeziora Onega i od północnej części tegoż jeziora wzdłuż rzeki Uikujoki do Suma nad brzegiem morza Białego

p 3.

Finlandja nie otrzymała od Rządu Sowieckiego Rosji propozycji pokojowych i nie rozpocznie osobnych rokowań i nie zawrze oddzielnego pokoju, pozostawiając Polsce zabiegi, mające na celu spowodowanie propozycji pokojowej przez wyżej wymieniony rząd lub postawienie w odpowiedniej chwili warunków pokojowych Finlandji.

187 171

O D P I S.

ATTACHE WOJSKOWY P.P.

Helsingfors dnia 8 kwietnia
1920 roku.

W FINLANDJI.

L.dz.600.

T A J N E.

Finlandja.

Do

Naczelnego Dowództwa W.P.

Sztab Generalny Oddz.II.

w W a r s z a w i e.

Sprawy wojs-
kowe.

Na granicach Finlandji obecnie spokój.

Działań w rejonie Porajarwi i Repola niema. Bolszewi-
cy opuścili dobrowolnie zajęte miejscowości (jak już
poprzednio meldowałem) które ponownie obsadziły placów-
ki fińskie.

Na odcinku Karelskim spokój.

Peczenga pozostaje w rękach bolszewików. Oddział fiń-
ski wycofał się do samej granicy Finlandji i obecnie
znajduje się w Virtaniemi. Dla wzmocnienia tego oddzia-
łu z Uleaborgu wysłany jeden baon strzelców w sile 400
bagnetów i 6 kar.masz.. Obecnie ta grupa zajmuje wyczeku-
jące stanowisko.

Rząd fiński kilkakrotnie depeszował do Cziczerina, za-
dając opuszczenia Peczeni przez wojska czerwone. Dając
pozwolenia na przekaz misji Krasina przez Finlandję
rząd fiński stawiał jako warunek opuszczenie Peczeni.
Jednak bolszewicy do dziś dnia tego nie spełnili.

Ostatnio rząd fiński znów postawił opuszczenie Peczen-
gi przez Czerwonych jako warunek rozpoczęcia rokowań o
zawieszenie broni proponowanych na 10. Kwietnia b.r. w
Rajajoki. Dziś t.j. 8.b.m. jeszcze odpowiedzi rządu So-
wietów niema.

W razie niezastosowania się rządu Sowietów do żądania
Finlandji zamierze naczelne dowództwo armji fińskiej
użyć zebranej w Virtaniemi grupy do sforsowania Peczeni.

Ponieważ, jak się okazuje, Peczenga jest zajęta przez

oddział fińskich bolszewików, forsowanie Peczengi miałoby charakter wojny domowej.

Należy jednak przypuszczać, że rząd fiński zgodzi się na rozpoczęcie rokowań bez forsowania Peczengi.

Armja fińska znajduje się na stopie pokojowej i nie widać przy-gotowań do rychłej mobilizacji.

Liczba wojsk bolszewickich na pograniczu fińskim nie zwiększyła się. Należy przypuszczać, że obie strony są zdecydowane na załatwienie zatargu drogą pokojową.

Przejazd bolsz. 30 marca przejechała przez Finlandję misja z Krasin
misji Krasina
(Centrosojuz) na czele (Centrosojuz) do Anglii. W Rajajokach
do Anglii. spotykał misję i asystował do Abo pomocnik angielskiego
attache wojskowego kpt. Efrench. Jak mnie informuje kpt. Efrench, większość misji stanowią żydzi. Nie hacząc na pozycję rządu fińskiego, Anglicy nie dopuścili do rewizji bagażu przez władze fińskie.

Sprawa podpisa- Przeciwko porozumieniu polsko fińskiemu stanowczo
nia układów
warszawskich. działał minister spraw zagranicznych Holsti. Również
przyczynił się do tego poseł angielski Acton. Poseł Acton przez ministra angielskiego w Warszawie był zawsze dokładnie informowany. Minister Holsti prywatnie poufne depesze Ehrstroma z Warszawy dawał ministrowi Actonowi do wiadomości. O powyższym dokładnie komunikuje poseł Sokolnicki naszemu rządowi. Po przyjeździe Ehrstroma i Gyllenbogela do Helsingforsu można było dopiero sprawdzić faktami nieszczerość Holsti'ego i przygotowywanie przez niego atmosfery nieprzychylnej dla Polski w chwili podpisania układu. Doszło do ~~ostre~~ ostrych zatargów, Gyllenbogel podał się do dymisji, ale później dymisję cofnął. Ze strony naszego Poselstwa były użyte wszystkie środki dla udaremnienia nieprzychylnej dla nas akcji. Kiedy minister Holsti został w rządzie przegłosowany, jednak wyminął się od podpisania układu i dopiero po jego wyjeździe do Anglii

został złożony list rządu fińskiego do posła Sokolnickiego zamykający konferencję warszawską. List ten w tłumaczeniu załączam przy niniejszym (zał.Nr.1.) W najbliższym czasie opuszcza swoje stanowisko w Finlandji poseł angielski, lord Acton.

W sprawie rokowań o zawieszenie broni. Dnia 10. kwietnia o godz. 12 w południe rozpoczyna się rokowania między Finlandją a rządem Sowietów w celu zawieszenia broni. Zadana przez Finlandją linię demarkacyjną malduję w raporcie Nr.584.

Komisja dla rokowań o zawieszenie broni będzie miała ~~xxkx~~ skład następujący: Przewodniczący dowódca 3_ej dyw. piech. gen.mjr.Wetzer, członkowie: jeden przedstawiciel od sztabu gen.mjr. Somersali, jeden przedstawiciel ^{od} marynarki i jeden młodszy oficer jako sekretarz.

Na wniosek ministra Sokolnickiego zgodził się rząd fiński na moją obecność dla śledzenia przebiegu rokowań w Rajajokach. O powyższym minister Sokolnicki telegrafował do naszego rządu i otrzymał odpowiedź, akceptującą moją obecność.

Dokładny przebieg rokowań będę meldował Naczelnemu Dowództwu drogą telegraficzną.

1 załącznik.

Attache wojskowy
M.P o ż e r s k i
Pułkownik.

Za zgodność odpisu:

[Handwritten signature]

ATTACHE WOJSKOWY P.P.
w Finlandji.
Załącznik do raportu.

O D P I S.

T A J N E.

Do N.D.W.P.
Od II.Szt.G.

List rządu Fińskiego do Posła Sokolnickiego
wtłomaczeniu.

Panie Ministrze,

W rozmowach między przedstawicielami Polski i Finlandji, jakie odbyły się ostatnio w Warszawie i w których podstawy ewentualnego pokoju z Rosją Sowiecką zostały omówione i wzajemnie ustalone, rząd Finlandzki mógł stwierdzić z zadowoleniem istnienie interesów wspólnych i potrzebę porozumienia i ścisłej współpracy pomiędzy obydwoma krajami. W tym celu wziął on pod uwagę warunki które oba kraje mają zamiar postawić rządowi Sowietów oraz proponowane przez Konferencję zobowiązanie ich wzajemnego podtrzymywania. Zobowiązanie to ze swej strony, rząd Finlandzki potwierdził. Przyjął on również donwiadości (il a pris acte) prace, przygotowane wspólnie i na podstawie obustronnej zgody przez ekspertów ekonomicznych i wojskowych Polski i Finlandji i uważa za niezbędną kontynuację ścisłej współpracy w obu tych dziedzinach.

Z uwagi na to, że Finlandja zgodziła się na rokowania w sprawie zawieszenia broni z Rosją Sowiecką, w tej samej chwili, gdy Polska oświadczyła swą gotowość rozmawiania z przedstawicielami rządu moskiewskiego w zamiarze zawarcia pokoju, rząd Finlandzki uważa, że byłoby rzeczą korzystną, aby Polska mogła śledzić przebieg tych rokowań i aby w tym celu przesłała reprezentanta wojskowego na miejsce, gdzie się odbywać będą rokowania z Rosją. Finlandja uważa, że byłoby rzeczą wielkiej wagi, aby rokowania w sprawie definitywnego pokoju mogły być prowadzone wspólnie z Polską i zamierza wprowadzić do traktatu o zawieszenie broni ewentualnie zawartego z Rosją warunek, назначающий taki termin rokowań ostatecznych, aby mogły one się odbywać w tym czasie, co rokowania Polsko-Rosyjskie.

Zgodnie z tem Finlandja nie rozpocznie szczegółowych rokowań pokojowych i nie zawrze pokoju ~~def~~initywnego inaczej, jak wspól-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

175 194

nie z Polską i ma nadzieję, że Polska działać będzie w podobny sposób. Jednakowoż z uwagi na to, że Finlandja mogłaby znaleźć się z powodu polityki zewnętrznej lub wewnętrznej w konieczności zawarcia pokoju i nie mogłaby czekać na dojście do skutku rokowań polskich, rezerwuje ona sobie prawo w danym wypadku rozpoczęcia rokowań oddzielnych i zawarcia pokoju odrębnego, jednocześnie zobowiązując się w obydwu powyższych wypadkach najpierw przeprowadzić rokowania z Polską, a to w tym celu, aby rząd polski mógł przedsię-wziąć odnośne zarządzenia, oraz aby tem niemniej kontynuował związki przyjaznego porozumienia i ścisłej współpracy tak szczęśliwie pomiędzy obydwoma krajami zadzierżgnięte. Prosząc Pana o załączenie niniejszego listu do protokołu zamykającego Konferencję Polsko-Finlandzką z datą 24.3.1920 r.

Korzystam z okazji etc.

Podpisał prezydent ministrów Erich.

Za zgodność odpisu:

Ratynski

Helsingfors, dnia 31 marca 1920.

Do

Naczelnego Dowództwa W. P.

Sztab Generalny Oddział II.

w Warszawie.

NACZELNE DOWÓDZTWO

Oddział Informacji

15/IV 1920

90.16206/1 Zetoczn.

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Linja demarkacyjna, której żąda Finlandja jako warunek zawiesze-
nia broni z Sowdepją; (podług załączanej mapy)

a) Odcinek frontu Karelskiego - w kierunku na Piotrogród -

b) Odcinek frontu Ojoneckiego -(Wschodnia Karelja) -
Granica z roku 1914.

Miejscowości, zajęte przez wojska fińskie poza dawną granicę.

c) Żądana linja demarkacyjna.

d) Uhtua - siedziba Komitetu dla Wschodniej Karelji - (rząd tym-
czasowy Karelji).

Poniżej podaję treść (wyciąg) radiodepeszy ministra Holsti'ego
do Cziczerina w sprawie linii demarkacyjnej:

"Wzdłuż oficjalnej granicy Porajärvi i Repola, czyli od półn. części granicy powiatów: Powienieckiego i Petrozawońskiego w odległości 20 wiorst od fińskiej granicy w kierunku półn. zach., 10 wiorst na wschód od Pjälösero i dalej w kierunku z północy na wschód od Sisosero do zachodniego brzegu Rohmosero, dalej w prostopadłej linii w kierunku północno-zachodnim, do zetknięcia się z granicą Repola. - Granica Repola rozpoczynając od powyższego punktu, na zachód od Ganginawoloki i od Kuusijärvi w kierunku północno-wschodnim do zachodniego brzegu jeziora Evchosero, dalej w kierunku północno zachodnim wzdłuż południowego i zachodniego brzegu Tikschosero i dalej do Kimasosero (30 wiorst w kierunku południowo-wschodnim). Od tego punktu do granicy Finlandji w kierunku wschodnim 25 wiorst od kąta, który tworzy z granicą Archangielskiego rządu.

Peczenga: Sytuacja musi być przywrócona, jak w początku ~~przyszy~~go miesiąca.

Neutralna zona między Repolą i Peczengą: Od wschodniej granicy Repola przez Outajärvi wzdłuż murmanską kolei do brzegu oceanu lodowatego. Rząd Sowiecki zatrzymuje w swoich rękach stacje i miasta wzdłuż kolei, z warunkiem opróżnienia od wojsk parafji na wschód od granicy fińskiej i na zachód od kolei murmanską, mianowicie: Uhtinskaja, Woknawolodskaja, Kondodskaja, Kimasoserskaja, Juskoserskaja, Panoserskaja, Masloserskaja, Vitsataipalskaja, Kestinskaja, Oulangskaja, Tichtoserskaja, również i innych parafji, które na zgromadzeniu ludowym wypowiedziały się za przynależnością do rządu tymczasowego wschodniej Karelji."

+++ Suomen suojeluksen otettuja alueita.
..... Vienan-Karjalan väliaik. toimikuntaan liittyneet kunnat.

PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Attache Wojskowy

172

193